

Dalje poroča prof. Marn, da je knjiga „Prirodopis živalstva s podobami“, katero je po Pokorny-u poslovenil prof. Erjavce in „Matica“ na svetlo dala leta 1872., uže v drugem izdanji pošla do zadnje, zato nasvetuje, da slovenska stvar ne bode trpela, naj Matica misli na novo izdanje „Živalstva“ in se zato obrne najprej zaradi osnove novega izdanja do prevoditelja g. prof. Erjavca in potem ukrene, kar je potreba, da ne bode prepozno, kajti knjiga je solska. Čital sem — pravi prof. Marn naposled — nekatere neugodne opazke o naši Matici (v „Obzoru“ in v „Politiki“), češ, da napreduje manj hvalno mimo hrvatske, in da je nekako vnemarna gledé na Stanko-Vrazovo ilirsko zapustnino. Kar prvo tiče, smo Slovenci res v skromnejših razmerah, a delovanje našega društva, ki je uže mnogo dobrih knjig in lepih zemljevidov na svetlo dala, nikakor ni manj hvalno in manj uspešno; kar pa drugo, naj se poišče in pogleda, v čigavih rokah in kolike vrednosti je, in naj se tudi o tej ostalini v kateri prihodnji skupščini poroča“.

V imenu gospodarskega odseka poroča najprej Matičini blagajnik gospod Ivan Vilhar prav na drobno o nakupu hiše nekdanje „banke Slovenije“.

Po odborovem sklepu 3. aprila t. l. kupila je Matica to hišo za 28.000 gld. s tem pogojem, da vsi stroški in dohodki hiše od 1. junija t. l. pripadajo Matici. Po prepisu hiše na imé „Matice Slovenske“ plačalo se je uže 20.539 gold. 78 kr.

Da se je mogel ta znesek in tudi znesek prepisnih odstotkov z 1071 gold. 33 kr. poplačati, prodale so se nekatere obligacije o času, kedar se je denar potreboval, in sicer vkup za 21.868 gold. 80 kr.

Matici ostaja v lasti sedaj še 12.500 gold. sreberne rente in 100 gold. drž. loter. posojila leta 1860. Potem ko bode še neki dolg poplačan, bode se z banko „Slovenijo“ sklenil konečni račun in bode se jej poplačal znesek, ki jej še gre. Nadrobnemu temu poročilu dodaja gospod blagajnik še to opazko, da hišni dohodki redno prihajajo, in da je hišnih poprav malo, ker je celo lepo poslopje v dobrem stanu. — Odbor je poročilo gosp. blagajnika vzel zadovoljno na znanje in mu soglasno votiral zahvalo za veliki njegov trud.

Dalje se določi, da naj se Matičina hiša na Bregu postavi na prodaj za 12.000 gold.

Ker je gosp. Souvan bolan in gosp. Klun na Dunaji v državnem zboru, se za ključarja začasno postavita gosp. Kržič in gosp. Robič, kateremu se izroči tudi gospodarska skrb Matičinih hiš.

Konečno ukrene odbor, da prihodnja odborova seja bode okoli sv. Pavla (koncem meseca januarija), občni zbor pa po veliki noči (koncem meseca marca tega leta).

Ko predsednik odboru še zagotovilo izreka, da ne zanemarja nobene prilike pozivljati gospode pisatelje in tiskarno na hitro delo, se kmalu dovrši tisek knjig za letošnje leto Matičinim udom namenjenih, sklone proti 8. uri sejo z zahvalo gosp. odbornikom za iskreno skrb, s katero se žrtvujejo slovenskemu znanstvenemu zavodu.

Národno blagó.

II.

Solnce in mesec možkega in ženskega spóla in njuna poroka.

Spisuje Davorin Trstenjak.

Znamenite so antropomorfične predstave o solncu pri starodavnih narodih. Oni so si solnce mislili kot

samostalen planet, zdaj kot možá, in sopet kot ženo. Zraven tega pa so modifikacije solнца in njegove delavnosti dajale povod, da so si solnce mislili kot novorojeno dete (Krak, Krok), katero porašča v zalega fanta, čvrstega junaka (Radogost, Svetovit) in oslabelega starca. (Obširniše govori o tem moja razprava o „Triglavu“.)

Po najstarejih nazorih se solnce in mesec pokazujeta kot otroka nebá, torej kot brata in sestro, velikokrat kot blizanca, dvojčeti enacega spola, pa tudi v zakonski razmeri. Tako sta si Rimljan in Grk v *ἥλιος*-u in Solu v historični dobi solnce mislila možko, mesec pa žensk v *Σελήνη* in „Luna“, pa tudi nahajamo možke forme: *Mhp* in *Lunus*.

V staronemških povestih je Sunne zdaj možkega, in sopet ženskega spóla, poslednjič se solnce zmerom kot žena — „Frau Sunne“, in mesec kot mož — „Her Mân“ očituje. V staroškandinavskih pesmah, na primer, v Eddi, se solnce in mesec tudi, kakor pri Grkih kažeta v človeški personifikaciji — kot brat in sestra.

V zakonskih razmerah tudi najdemo solnce pri starodavnih Indih. Savitar (indijski Zeus) dá svojo hčer „Surja“ v zamožtvo Soma — mesecu.

To razmero najdemo tudi pri Litovcih in Rusih, kakor se vidi iz sledeče narodne pesmi:

Oj na rjeci na gosoče,
Tam plavae klenov listok,
Na tom listu napisano

Tri pismečka:

Prve pismo — jasen mjesjac,
Druge pismo — jasne sonce,
Tretje pismo — jasni zori.
Jasni mjesjac — sam gospodar,
Jasne sonce — njego ženka,
Jasni zorki — njego djetki,
Dobri večer!

(glej: Snegirev II, 65. 112).

Po drugih povestih se solnce velí: zlata carica, in njeni mož mesec: Bjel, Bjeljanin (Orest Miller, Opyt, I, 62).

Mesec je toraj dobil imena: Hér pri Nemcih, radža (rea, kralj) pri Indih, gospodar in knez pri Slovanih; kako, se vidi iz sledečih vrstic ruske narodne pesmi:

Oj mjesjacu — mjesjačenko
Oj mjesjacu — knjazu,
Skaži meně ščiru pravdu
Iz kim jaz se zvjažu?

V staroruščini knjaz znači tudi mladega soproga. Polaci pa naravnost mesec imenujejo *ksiezic* — knezič.

Tudi slovenska narodna pesem omenja te zakonske razmere; zapisal sem jo v svoji rojstni okolici:

Mesec se je ženja,
Sunce si je vzea,
Svatevce so bile
Svetle zvezdice.

Za starešino pride
Sam nebeski oče,
Bosmane prinese
Sam presveti Ivan,
Igrei so bili:
Vsi nebeski ptiči.
Za kopjaša pride
Lepi mladi Zorko,
Gibanice dava
Vsem presvetlim gostom
Mati sveta Anna;
Vsakemu po dvoje,

Dobro 'no veselo
So se gosti 'meli,
Pili ino jeli,
Lušno vsi živeli.

(Svatevca, Kranzjungfer, bosman, podolgovat svatovsk kruh [štruca], kopjaš, der Hochzeitsfahnenenträger).

Rajni prezgoda umrli marljivi slovenski pisatelj in goreči rodoljub Ferdo Kočevar mi je priobčil iz Stanko Vrazove zapuščine sledečo narodno pesem z enakimi nazori:

Kad se ženi žareno sunašce,
I uzima sjajnoga mjeseca,
Kuma zove — Boga velikoga,
A prekuma — svetog Veljana;
Starog svata — Petra apoštola,
A djevera — svetog spasitelja,
Djeverušu — Divicu Mariju,
Da nam bude braći u pomoči,
I u danu, i u Savnoj noči.

Sveti Veljan je gotovo ime kakošnega paganskega mitičnega bitja. Mesec februarij ima pri Srbih ime: Velje, Veljača, Oveljača. Srb pravi: Kad Velje ne veljuje, Marač (Martius) opakuje. Kad Veljača ne daždi, Marač dobra ne misli. Veljača tudi znači v srbsčini: babje pšeno, zmrznjen snežič. Jaz bi Veljana priravnaval staroindijskemu Váruni, po Rothu osebljeno oblačno nebo, in grški *Oὐρανός*. Druge osebe v gori omenjeni pesmi so uže vzete iz krščanskih nazorov. Tudi v nemških mitih Devica Marija zastopa večkrat solnce, in hrvatska prislovica pravi: „nema solnca nad Petrova danka“.

Staritrg pri Slovenjem gradu 10. grudna 1879.

Politične stvari.

Govor slovenskega poslanca Kluna

o vojni postavi.

(Po stenografičnem zapisniku.)

(Konec.)

Prašati bi se smelo, zakaj nasprotiki vojne postave niso ravno tako varčni pri drugih stvareh, pri plačah raznih direktorjev in inšpektorjev, kjer bi se res dalo marsikaj prihraniti, in zakaj ravno so pri vojaštvu tako skopi, kjer ni mogoče štediti, kakor je bilo dokazano, ako hočemo imeti močno in dobro vojno. Ko so na marsikatero stran se plače zvišale, se le na vojaštvo, na duhovščino in na kmete ni nič ozir jemalo. (Živahen smeh na levi — klici: na kmete?!) Pristaši stranke Vaše, gospôda, so se morali se ve da takoj poplačati, vojaštvo in duhovščina pa sta se za to kaznovala, ker nista tako hitro liberalnim frazom pristopna, temveč sta stebra konservatizma, pravice in avtoritete. (Smeh na levi.) Da se na revnega kmeta ni ozir jemal (ponovljen smeh na levi), da se je nižjim uradnikom davek odpustil, kmetom pa vedno bolj povišal, to je vsemu svetu znano in ni treba na dalje omenjati. (Smeh na levi.)

Govornik iz dolnje Avstrije je omenil, da le zaradi naše zveze z neko drugo državo hočemo tako močno armado, a tega povoda ni odobraval. Tudi jaz sem tega mnjenja, da zaradi kake zveze ni treba nam tuji državi na ljubo svoje armade povišati, posebno v oziru na to državo (Prusijo), o kateri je bil govor, vsaj ona hoče našo moč le za svoje koristi porabiti. Jaz bi naši državi svetoval, naj se zveže s takimi državami, ki hočejo mir, da bo potem mogoče, vojake od-

pustiti (smeh na levi); to, to bi bila lepa in koristna naloga za naše državnike (smeh na levi — klici: s katero državo naj se zvežemo?), in če bi vsi vladarji razpustili svoje vojne, pozdravilo bi tudi naše ljudstvo z veseljem ta čin, ker bi se potem vojni stroški zmanjšali. (Klici na levi: s kom naj se zvežemo?) Da bi pa samo mi orožje položili in armado razpustili, ali jo zelo zmanjšali, druge države pa ne, to zahtevati, bi bilo nespametno, da, veleizdajstvo bi bilo. Dva govornika od nasprotne stranke sta govorila o zvezi z neko državo, ki jo nekateri za dosti močno imajo, da nas brani, in da potem nam ni treba močne armade. Pa že nek drug govornik je dobro omenil, da smo bili enkrat s Prusi tako dobri prijatelji, da smo se na njihovi strani v Šlezvik-Holštajnu bojevali; to pa nikakor ni zabranilo vojske z istimi Prusi leta 1866., katere slabe posledke še zdaj čutimo, in katera je poleg slabega gospodarstva glavni vzrok, da zdaj vojno breme tako težko občutimo. (Veselost na levi.)

Reklo se je tudi, da je vojaštvo bolezen, za katero bo Evropa poginila. To je res, in ker je to res, zato bi bilo treba pred sodbo poklicati tisto državo, ki je splošno vojaštvo vpeljala (živahna veselost), ne pa napadati to postavo, ki je ravno zavoljo militarizma postala potrebno zlo. Če pravim, pred sodbo poklicati, ne mislim s tem, da bi se morala Nemčiji vojska napovedati, ampak tisti gospodje, ki kažejo toliko simpatij za Nemčijo, naj se s Prusi zmenijo zaradi razoroženja. (Ponovljena živahna veselost.) Ker so oni s Prusi tako dobri prijatelji, bodo morda prej kaj dosegli, nego naši diplomati. (Ironični dobro-klici in smeh na levi.) Gospôda! naša armada je bila od nekaj hrabra in slavna, in če ni vselej zmagala, ni bila tega sama kriva, ampak krivda je bila drugje. Napoleon prvi nas je mnogokrat premagal, pa vendar je priznal, da je naša armada najboljša. V Avstriji je bil še tačas dvorni vojni svet na Dunaji. Vsak general je moral svoje vojne načrte na Dunaj v pregled poslati in brez dovoljenja iz Dunaja ni smel nič važnega začeti. Ker pa tačas še ni bilo telegrafa, moral je včasih dolgo povelja čakati, kar je bilo le v prid našim sovražnikom. Polovico vojnih nesreč, kar jih je Avstrija v tisti dobi doživela, in vse pogubne posledke zakrivil je tisti dvorni vojni svet na Dunaji; kajti on je bil kriv, da so se izpolnovali mnogokrat prekasni, tedaj nepravi ukazi, da se je marsikaka dobra misel zakopala. Ta dvorni vojni svet je zdaj mrtev, in le sovražniki države so žalovali za njim. (Veselost.)

Varite se, gospodje, da ne stopi državni zbor na mesto tega vojnega sveta! (Živahen plosk na desni — smeh na levi). Če se bode upirali vojaškim potrebam, avstrijski narodi vam za to ne bodo hvaležni, ampak le sovražniki države.

Domoljubje, čast in veljava države zahteva od nas, da glasujemo za to postavo, zato bomo jaz in moji slovenski tovariši glasovali za njo, upamo, da v polnem soglasji s svojimi volilci. (Živahno odobravanje in ploskanje na desni.)

Mnogovrstne novice.

* *Grozno zimo*, kakoršne uže mnogo let ne pomnijo ljudje, imajo letos tudi v gorkih deželah. Al še bolj čudno je to, kar časniki poročajo iz mnogih krajev na Českem in v gornjem Avstrijskem, kjer je 5. dne t. m. s sneženim viharjem vred se bliskalo in grmelo, da je bilo strašno. Po trkrat, v nekaterih krajih pa petkrat je ta dan okoli poldne strela vdarila v hiše in stolpe cerkvá. R. gorkomer pa je kazal 4 stopinje mraza. — Povsod res je zmešnjava dandanes na svetu — gôri pod nebom in tukaj na zemlji! Najno-